



Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasini mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISH JARAYONIDA TIBBIY SUG‘URTANING O‘RNI

Ro‘zimatov Fazliddin Isomiddinovich

Assistent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena kafedrasini maqola chop etish

Sog‘liqni saqlash tizimi iqtisodiyoti va moliyalashtirish, sug‘urta tibbiyoti istiqbollari

+99891090101 rozimatovfazliddin@gmail.com

Pediatric fakulteti 2-kurs talabasi

Baxriddinova Odinabonu Faxriddin qizi

ANNOTATSIYA

Maqolada sog‘liqni saqlash tizimining iqtisodiy asoslari, moliyalashtirish mexanizmlari va sug‘urta tibbiyoti istiqbollari tahlil qilingan. Jahon va O‘zbekiston tajribasi asosida mavjud muammolar shaxsiy to‘lovlarning yuqoriligi, moliyaviy resurslarning yetishmasligi, xizmat qamrovi va sifati bo‘yicha muammolar ko‘rsatib o‘tilgan. Majburiy sug‘urta tizimini joriy etish, dori vositalarini qisman kompensatsiya qilish, raqamlashtirish va xususiy sektor bilan hamkorlikni kengaytirish kabi amaliy tavsiyalar ilgari surilgan. Maqola natijalari sog‘liqni saqlash tizimida moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash va aholining moliyaviy himoyasini kuchaytirishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: sog‘liqni saqlash tizimi, iqtisodiyot, moliyalashtirish, sug‘urta tibbiyoti, majburiy sug‘urta, O‘zbekiston.

ANNOTATION

This article analyzes the economic foundations of the healthcare system, financing mechanisms, and the prospects of health insurance. Based on international and Uzbek experiences, it highlights the main challenges such as high out-of-pocket payments, insufficient financial resources, limited coverage, and quality issues. Practical recommendations are proposed, including the introduction of mandatory health insurance, partial reimbursement of medicines, digitalization, and strengthening public-private partnerships. The results of the study are aimed at ensuring financial sustainability of the healthcare system and enhancing financial protection for the population.

Keywords: healthcare system, economics, financing, health insurance, mandatory insurance, Uzbekistan.

KIRISH

Sog‘liqni saqlash tizimi jamiyatning eng muhim ijtimoiy institutlaridan biri hisoblanadi. Uning barqaror ishlashi aholi salomatligini saqlash, umr davomiyligini oshirish, mehnatga layoqatli kuchni tiklash va umuman olganda iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotni jadallashtirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Bugungi kunda sog‘liqni saqlash tizimining iqtisodiyoti, moliyalashtirish mexanizmlari va sug‘urta tibbiyoti masalalari ko‘plab mamlakatlarda strategik yo‘nalish sifatida qaralmoqda. Ushbu maqola sog‘liqni saqlash tizimining iqtisodiy asoslarini, uning moliyalashtirish modellari hamda sug‘urta tibbiyotini rivojlantirish istiqbollari kompleks tahlil qiladi.

ASOSIY QISM

Sog‘liqni saqlash — ijtimoiy barqarorlik va iqtisodiy rivojlanishning muhim elementi. Moliyalashtirishning adolatsiz tuzilishi aholining kambag‘allashishiga, tibbiy xizmatlariga bo‘lgan talabning qondirilmasligiga olib keladi. O‘zbekiston sharoitida — demografik o‘zgarishlar, xronik kasalliklarning ortishi va sog‘liqni saqlash xarajatlarining o‘sishi kontekstida sug‘urta mexanizmlari ustuvor vazifaga aylangan.

Tadqiqot maqsadi: Mamlakat miqyosida sog‘liqni saqlash tizimini moliyalashtirishni optimallashtirish va sug‘urta-asosida universal tibbiy qamrovga erishish yo‘llari aniqlash, xalqaro



Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

tajriba, mamlakat statistikasi va iqtisodiy modellardan foydalangan holda amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Vazifalar:

1. Hozirgi moliyalashtirish strukturasi va uning asosiy muammolarini identifikatsiya qilish.
2. Tibbiy sug‘urtaning turli modellari (ijtimoiy, xususiy, majburiy/majburiy bo‘lmagan) ta’sirini baholash.
3. Sug‘urta joriy etilishining moliyaviy barqarorlik va aholining moliyaviy himoyasiga ta’sirini modellashtirish
4. Xalqaro tajriba asosida O‘zbekistonga mos bosqichma-bosqich joriy etish strategiyasini ishlab chiqish.

Gipotezalar:

1. Ijtimoiy tibbiy sug‘urta joriy etilishi davolanishga sarflanadigan shaxsiy xarajatlarni sezilarli darajada kamaytiradi.
2. Strategik xarid va xizmat ko‘rsatuvchi muassasalarda samaradorlikni oshirilib, asossiz gospitalizatsiyalarni kamayadi.
3. Bosqichma-bosqich va maqsadli subsidiyalar bilan amalga oshirilgan kengaytirish moliyaviy barqarorlikni ta’minlaydi.

Metodologiya

Tadqiqot multimetod (aralash) yondashuviga asoslanadi. Birinchi navbatda, tahliliy-statistik usullar: sog‘liqni saqlash xarajatlari, shaxsiy xarajatlar ulushi, kassalar hisobi va boshqa indikatorlar bo‘yicha deskriptiv tahlil. Shu bilan birga ekonomik modellashtirish: regressiya tahlillari orqali fuqarolar tomonidan qilingan bevosita xarajatlarga ta’sir qiluvchi omillarni aniqlash. Bundan tashqari taqqoslovchi tahlil metodi: qo‘shni va rivojlangan mamlakatlardan muvaffaqiyatli mexanizmlaridan foydalaniladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O‘zbekistonda sug‘urta tibbiyotini joriy etish masalasi sog‘liqni saqlash tizimining kelajagini belgilab beruvchi eng muhim yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Jahon tajribasi shuni ko‘rsatadiki, tibbiy sug‘urta tizimi aholini moliyaviy himoya qilish, xizmatlar qamrovini kengaytirish va sog‘liqni saqlash tizimi samaradorligini oshirishda asosiy omil hisoblanadi. Shu bois mazkur mexanizmlarni O‘zbekiston sharoitida puxta rejalashtirish va bosqichma-bosqich amalga oshirish nihoyatda dolzarbdir. Quyida tibbiy sug‘urtaning joriy etilishi bo‘yicha muhokama qilinadigan asosiy yo‘nalishlar keltiriladi.

Birinchi yo‘nalish — bosqichma-bosqich joriy etish. Sug‘urta tizimini birdaniga butun mamlakat miqyosida joriy etish moliyaviy barqarorlik va tashkiliy tayyorgarlik nuqtayi nazaridan murakkablik tug‘dirishi mumkin. Shu sababli dastlab tanlangan hududlarda tajriba sifatida boshlash maqsadga muvofiqdir. Ayniqsa, aholining ijtimoiy jihatdan himoyaga muhtoj qatlamlari uchun subsidiyalangan shakllar katta ahamiyatga ega. Bunday bosqichma-bosqich yondashuv natijasida tizimning kuchli va zaif tomonlari aniqlanib, keyingi kengaytirishlarda xatolarni bartaraf etish imkoniyati yuzaga keladi. Shuningdek, hududiy tajribalar asosida milliy integratsiya jarayonini samarali tashkil etish, moliyaviy barqarorlikni saqlab qolish, hamda boshqaruv mexanizmlarini mustahkamlash mumkin bo‘ladi.

Ikkinchi yo‘nalish — kafolatlangan xizmatlar dasturini belgilash. Sug‘urta tizimining samarali ishlashi uchun avvalo aholiga taqdim etiladigan kafolatlangan xizmatlar hajmi va sifati aniq belgilanishi zarur. Bu dastur o‘z ichiga shoshilinch tibbiy yordam, asosiy davolash xizmatlari, bolalar va onalar salomatligini muhofaza qilish, shuningdek muhim dori vositalari va laboratoriya xizmatlari qamrab olinishi lozim. Kafolatlangan xizmatlar aniq belgilansa, bir tomondan bemorlar moliyaviy himoya ostida bo‘ladi, ikkinchi tomondan davlat byudjeti mablag‘lari maqsadli sarflanadi. Natijada, sog‘liqni saqlash tizimi resurslari adolatli taqsimlanadi va aholining ijtimoiy ishonchi ortadi.



Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

Uchinchi yo‘nalish — strategik xarid va to‘lovlari. Tibbiy sug‘urta tizimida xizmat ko‘rsatuvchilarga to‘lov mexanizmlarini isloh qilish ham alohida ahamiyatga ega. Amaliyot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ro‘yxat bo‘yicha to‘lov, tashxis guruhlari asosida to‘lov va natijaga yo‘naltirilgan to‘lov tizimlari aralashmasi samaradorlikni oshiradi. Bunday mexanizmlar sog‘liqni saqlash muassasalarini asossiz gosptalizatsiyalar va ortiqcha xarajatlarni kamayishiga, xizmat sifatini yaxshilashga undaydi. Strategik xarid mexanizmi orqali resurslar oqilona taqsimlanadi va aholining haqiqiy ehtiyojlariga moslashtiriladi. Bu esa nafaqat tizimning moliyaviy barqarorligini, balki aholining sog‘liq ko‘rsatkichlarini yaxshilashga xizmat qiladi.

To‘rtinchi yo‘nalish — raqamlashtirish va shaffoflik. Zamonaviy sug‘urta tizimi raqamlashtirishsiz samarali ishlashi amalda mumkin emas. Elektron sog‘liqni saqlash platformalarini joriy etish orqali sug‘urta fondi va tibbiyot muassasalari o‘rtasida shaffof hisob-kitoblar amalga oshiriladi. Elektron kartalar, elektron retsept tizimi va yagona ma‘lumotlar bazasi xizmatlar sifatini monitoring qilishga, korrupsiya xavfini kamaytirishga va moliyalashtirish jarayonlarini tezkor nazorat qilishga imkon beradi. Shuningdek, raqamlashtirish xizmat ko‘rsatish tezligi va bemorlarning qoniqishini ham sezilarli darajada oshiradi. Bunday yondashuv xalqaro moliya institutlari tomonidan ham samarali mexanizm sifatida e‘tirof etilgan.

Umuman olganda, sug‘urta tibbiyotini bosqichma-bosqich joriy etish, kafolatlangan xizmatlar dasturini shakllantirish, tibbiy muassasalarga adolatli va samarali to‘lov mexanizmlarini joriy etish, hamda raqamlashtirish orqali shaffoflikni ta‘minlash O‘zbekiston sog‘liqni saqlash tizimining kelajakdagi muvaffaqiyatini belgilaydi.

XULOSA

O‘zbekistonda sog‘liqni saqlash tizimini modernizatsiya qilish jarayonida tibbiy sug‘urtaning joriy etilishi shunchaki islohot emas, balki zamon talabi va strategik zaruratdir. Xalqaro tajribalar shuni ko‘rsatadiki, Germaniya, Fransiya va Janubiy Koreya kabi rivojlangan mamlakatlarda ijtimoiy sug‘urta modeli aholini sifatli va barqaror tibbiy xizmatni ta‘minlanishi bilan birga, moliyaviy xarajatlarini kamaytirish va ijtimoiy adolatni mustahkamlashda eng samarali yo‘l hisoblanadi. O‘zbekiston uchun ham bosqichma-bosqich sug‘urta tizimini joriy etish orqali davlat budjeti ortiqcha xarajatlarni oldini olish, aholining sog‘lomlashtirish ko‘rsatkichi yaxshilash va moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash mumkin. Shunday qilib, tibbiy sug‘urta O‘zbekiston sog‘liqni saqlash tizimining kelajagi uchun eng muhim poydevor hisoblanadi.

ADABIYOTLAR VA MANBALAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Aholiga tibbiy xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish va sog‘liqni saqlash tizimini yanada isloh qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorlari. – Toshkent.
2. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. “2023–2025 yillarda sog‘liqni saqlash tizimini rivojlantirish konsepsiyasi”. – Toshkent, 2023.
3. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (WHO). “Health financing for universal coverage”. Geneva: WHO, 2022.
4. World Bank. “Uzbekistan Health Sector Public Expenditure Review”. Washington, D.C., 2021.
5. Kutzin, J. Health financing for universal coverage and health system performance: concepts and implications for policy. Bulletin of the World Health Organization, 2013; 91: 602–611.
6. Musayev, B., Xudoyberdiyeva, M. “Sog‘liqni saqlash iqtisodiyoti”. – Toshkent: TTA nashriyoti, 2022.